

**Słuchajcie
Zadawajcie pytania**

**Cały materiał będzie
w poniedziałek na**

www.cps.edu.pl

Zakładka „Materiały”

Co się dowiecie?

- Dlaczego i jak ludzie się uzależniają?
- Podstawy pracy z uzależnionym
- Czynniki ryzyka czynniki ochronne
  - Jak się leczy?
  - Jak zapobiegać?

Praca z uzależnionym

Wykład 1

Mózg i uzależnienia

Dr hab. prof. WSBiP Mariusz Jędrzejko

Uzależnienia – od mitów do faktów

Teza prof. pedagogiki:

„...mój syna gra dużo w gry i się nie uzależnił. Od gier nie można się uzależnić”

Taka logika upoważnia do stwierdzenia: „...ten kto jeździ samochodem nie będzie miał wypadku”.

ICD-10: video games cyberdisorder

Odpowiedź:

jak się na czymś nie znasz, nie wypowiadaj się.

Pytania:

Czy wszystko uzależnia?

Czy są ludzie odporni na uzależnienie?

ICD-11
DSM V

Mózg – tam jest źródło

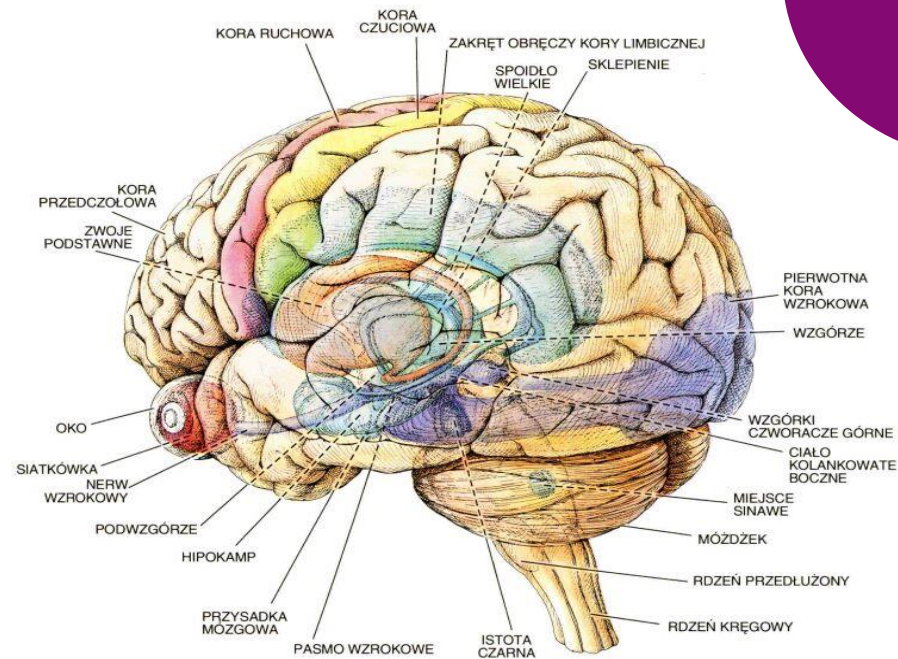
Konstrukcja
psychobiologiczna

Bodźce
środowiskowe

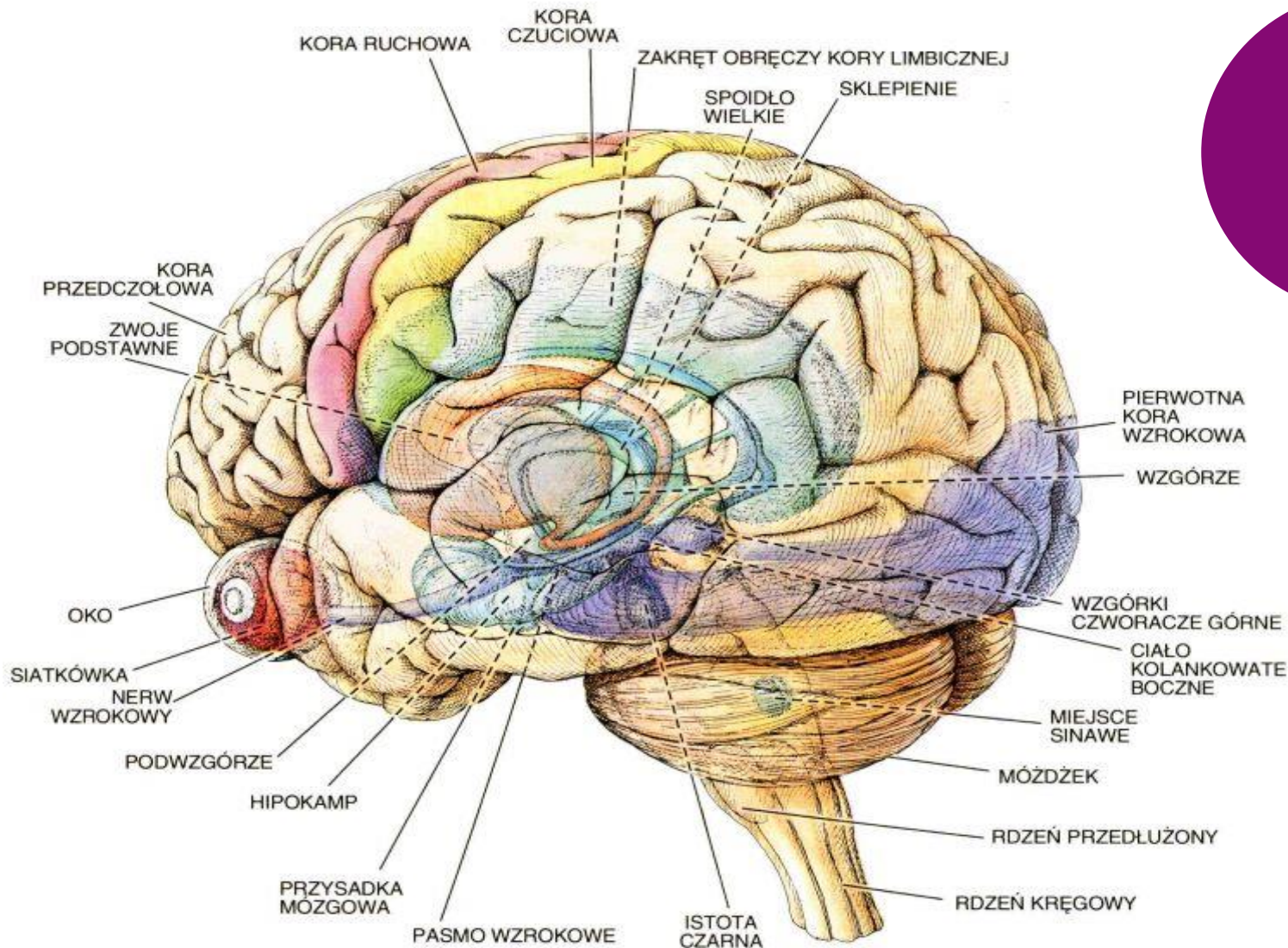
Bodźce chemiczne

Możliwości
odreagowania

ICD-11
DSM V

Co lubi mózg?

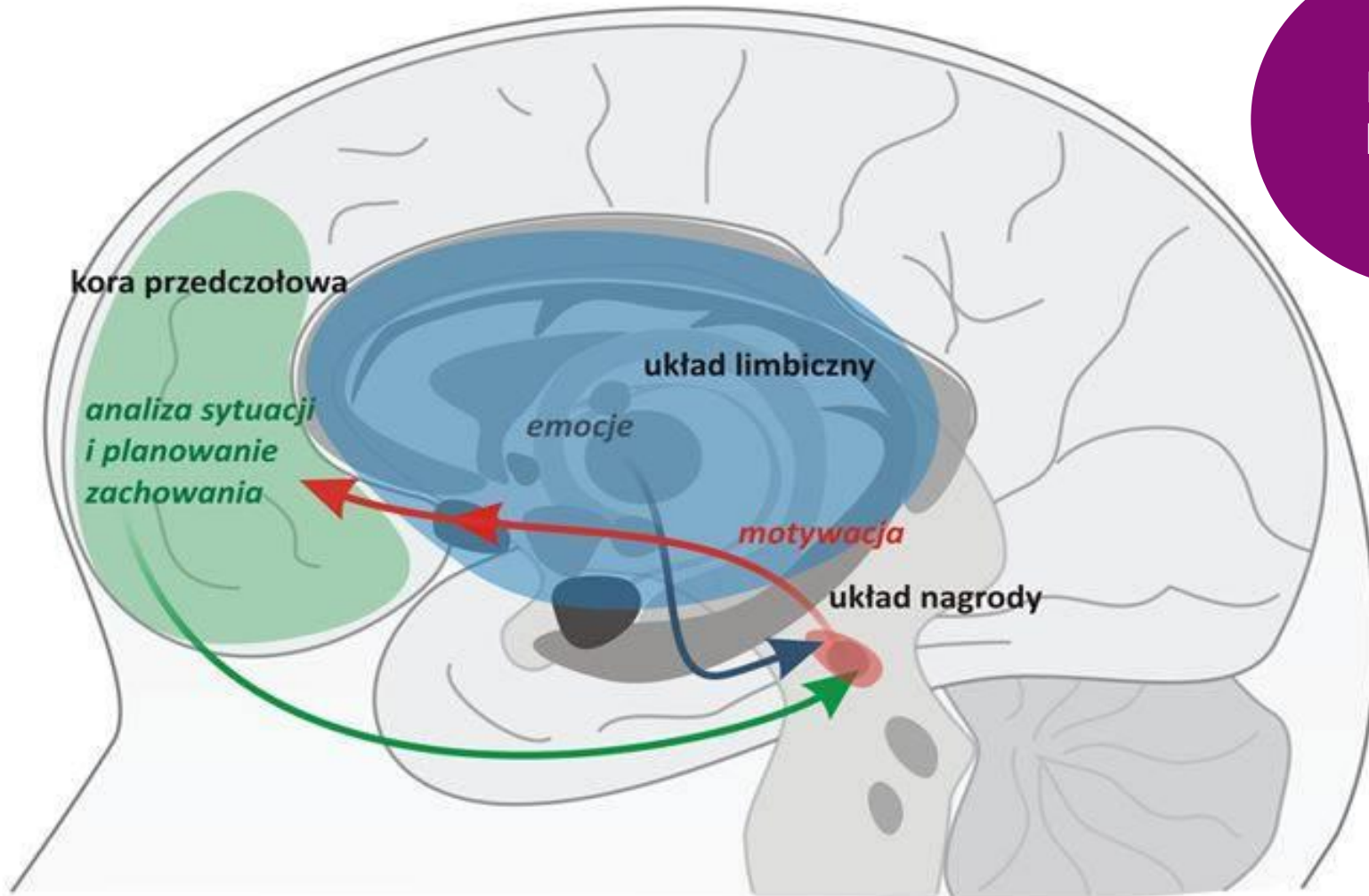

ICD-11
DSM V

Mózg – tam jest źródło

ICD-11
DSM V

Mózg – tam jest źródło

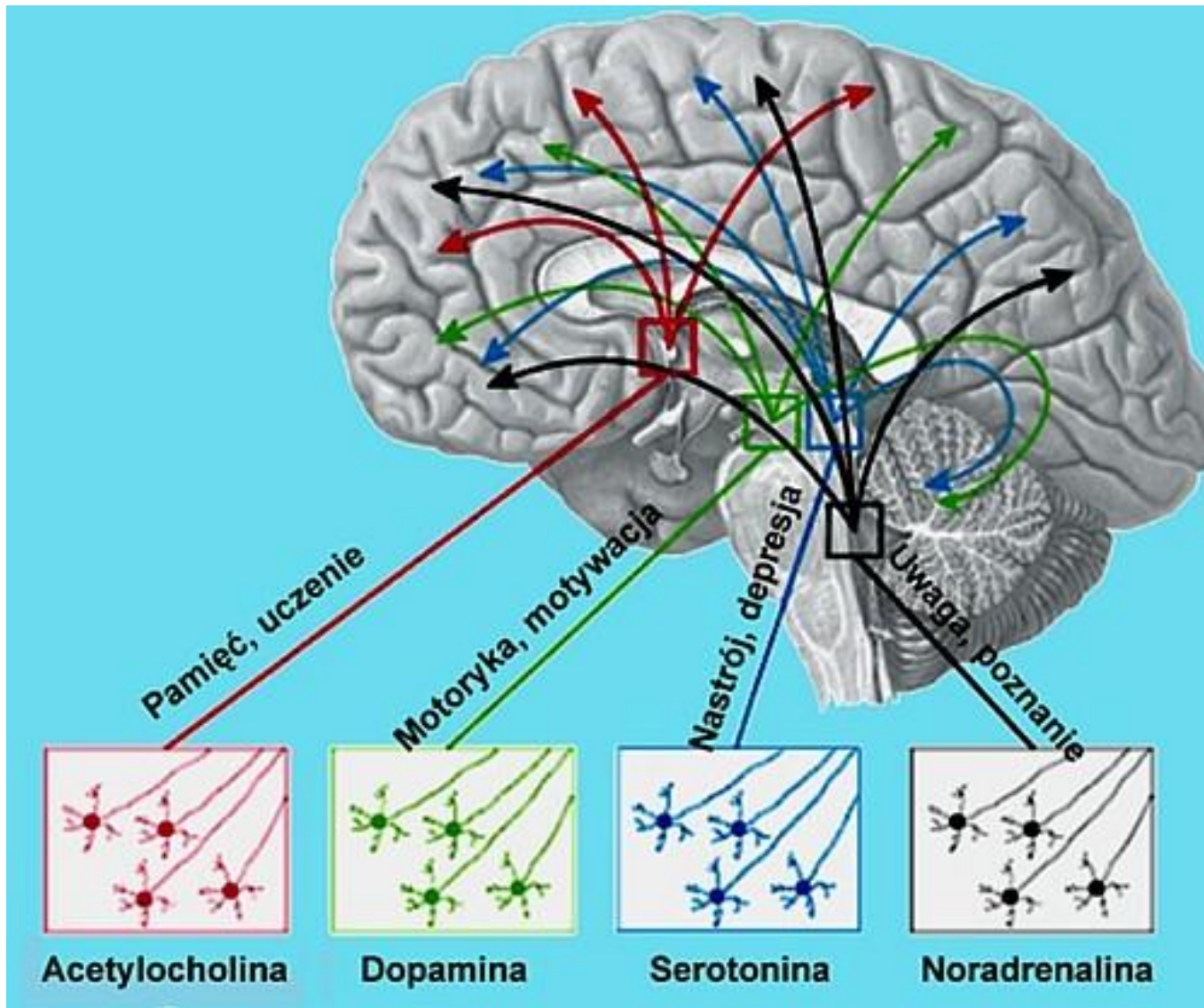
Neuroprzeekaźnik
wzmocnienia:

- Motywacja
- Chęć do działania
- Emocje
- Euforia
- Relacje z ludźmi

Coś smacznego - wzrost o 50%
Alkohol - skok o 200%
Kokaina - skok o 800%

Mózg – tam jest źródło

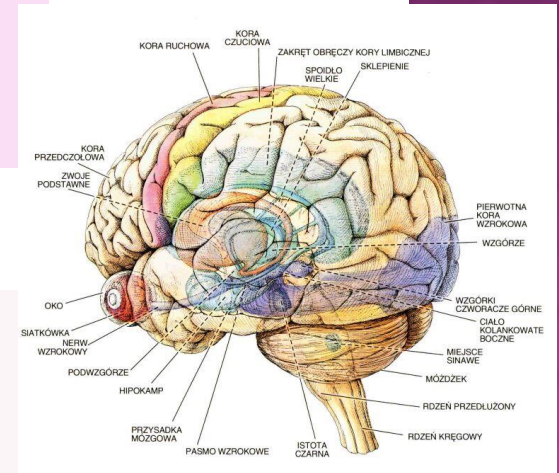

ICD-11
DSM V

NATURA UZALEŻNIENI

Niezdolność do
opanowania pożądania -
czegoś

Chciałbym – ale nie mogę
Staram się – nie wychodzi
Próbuję – wracam

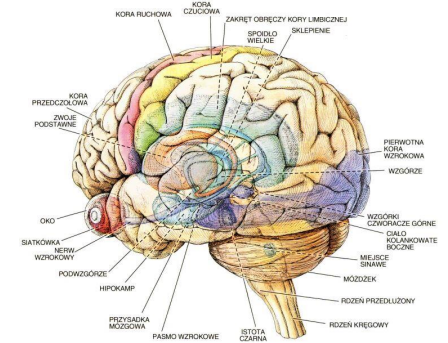

Modele UZALEŻNIENI

Model **moralny**

Człowiek ponosi całkowitą odpowiedzialność za swoje uzależnienie; Hedonista zainteresowany wyłącznie dążeniem do przyjemności, który nie zważa na uczucia innych;

Model wyrasta z fundamentalistycznego, religijnego przekonania, że uzależnienie jest oznaką moralnego zepsucia; Brak silnej woli łączy się z pojęciem grzechu; Model ten często stosowany jest wobec narkomanów.

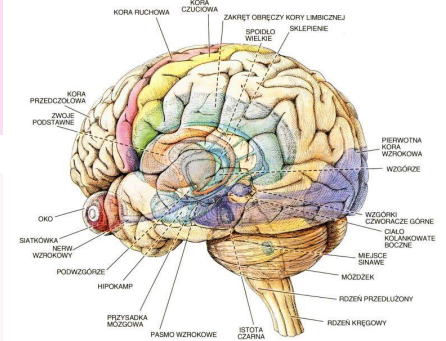
Teza nienaukowa: modlitwą można uleczyć człowieka

Modele UZALEŻNIENI

Model choroby

Człowiek jest zwolniony z odpowiedzialności za uzależnienie, ma wrodzone predyspozycje do uzależniania się od czynników zewnątrzpochodnych (badania dzieci alkoholików Goodwina 1979, badania z udziałem bliźniąt Kendlera 1992 i Prescottta 1999); Vaillant (1983)- badania podłużne z udziałem mężczyzn uzależnionych od alkoholu - depresje, lek i inne zaburzenia psychiczne są najprawdopodobniej konsekwencją zaburzenia, największym problemem tych badań było lekceważenie heterogeniczności uzależnienia od alkoholu.

Teza naukowa: chorobę można kontrolować

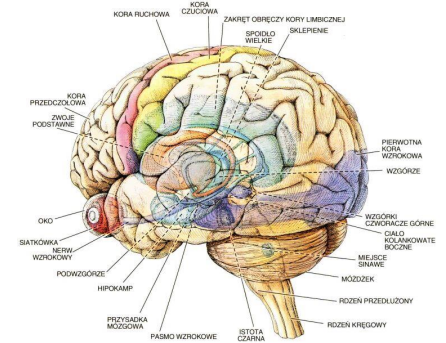

Modele UZALEŻNIEŃ

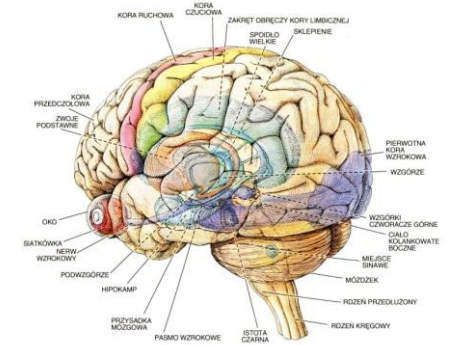
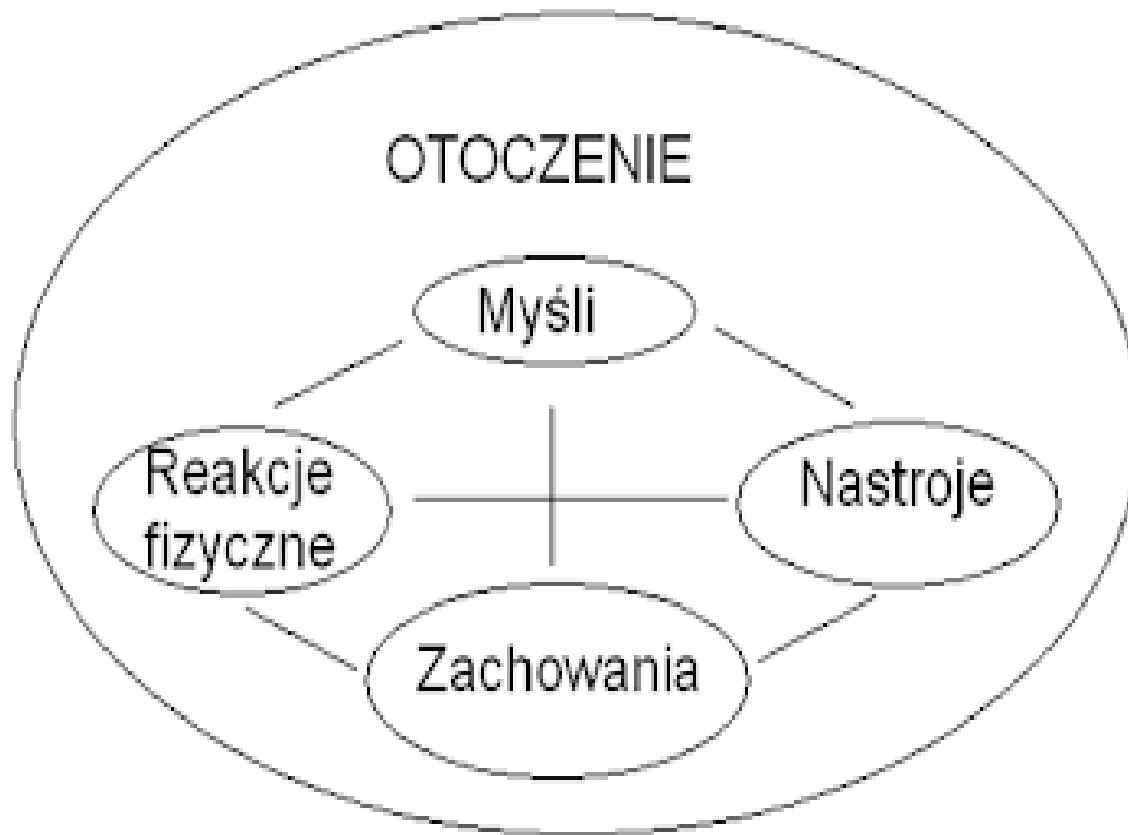
Model psychodynamiczny

Myślenie psychodynamiczne sugeruje, że możemy dostać się do wnętrza tej choroby. Odszyfrować jej znaczenie i w efekcie odkryć głębsze, bardziej konstruktywne rozwiązanie. Pomaga zrozumieć motywy, jakie kryją się za kontynuowaniem używania substancji lub czynności, pomimo narastających negatywnych konsekwencji.

Teza naukowa: zajmujemy się nie tylko chorobą ale szerszymi predyktorami

Wyzwalacze uzależnień

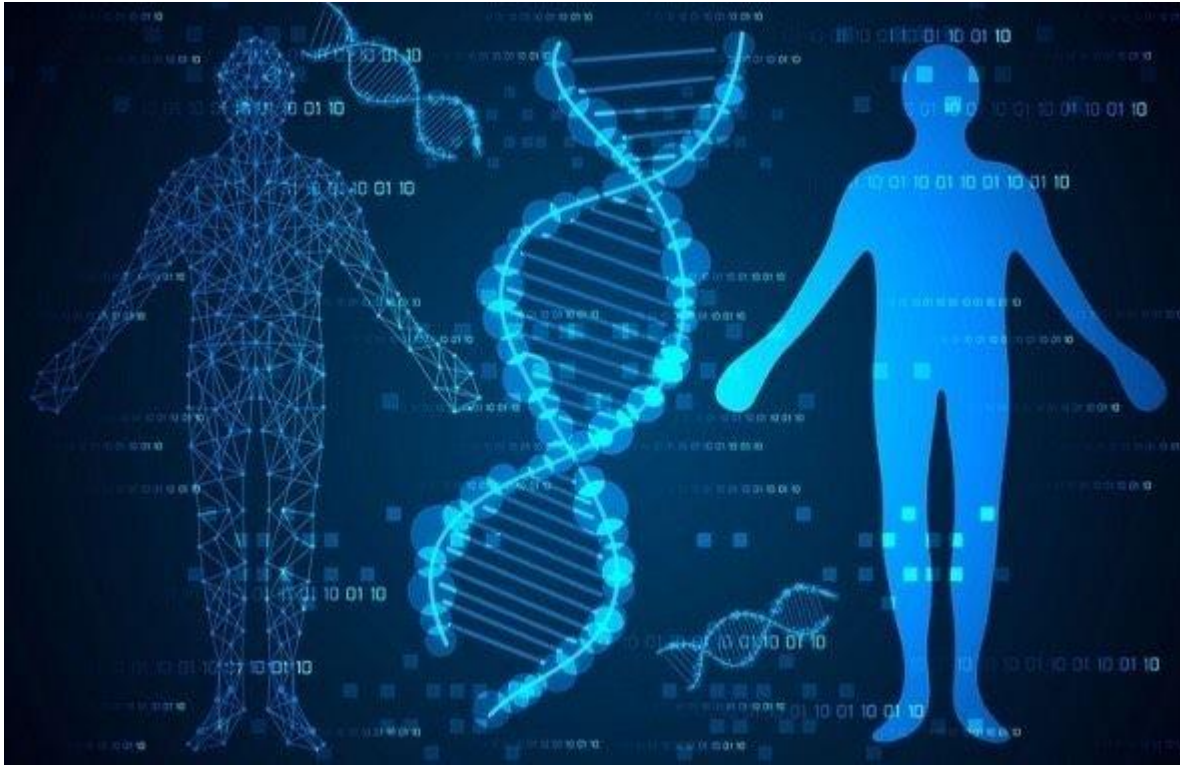

NATURA UZALEŻNIENI

Uzależnienia chemiczne (substancje)

Uzależnienia behawioralne (czynności)

NATURA UZALEŻNIENIĘĆ - płeć

Uzależnienia chemiczne (substancje)

Uzależnienia behawioralne (czynności)

NATURA UZALEŻNIENIĘĆ - wiek

Uzależnienia chemiczne (substancje)

Uzależnienia behawioralne (czynności)

NATURA UZALEŻNIENI

Uzależnienia chemiczne

nikotyna (papierosy, e-papierosy)
alkohol, narkotyki - NSP, leki, sterydy
jedzenie - słodyczne

Uzależnienia behawioralne (czynności)

pracoholizm, seksoholizm, hazard,
zakupoholizm, tanoreksja, wizualizacje,
cyberholizm

NATURA UZALEŻNIENI

1.	W wielkiej skali	W mikro skali	W małej skali
2.	Stałe - utrwalone	Okresowe - czasowe	
3.	Interakcyjne	Indywidualne	
4.	Pojedyncze	Poli	
5.	Jedno przyczynowe	Wielo przyczynowe	
6.	O charakterze dewiacji negatywnych	Nie dewiacyjne	

Ścieżka do UZALEŻNIEŃ

Warunki

Wewnętrzne

Zewnętrzne

Eksperyment

Samodzielny

Grupowy

Używanie problemowe

Samodzielne

Grupowe

Uzależnienie

Bodźce wewnętrzne

Bodźce zewnętrzne

czas

Problemy społeczne

Patologie społeczne

Uzależnienia chemiczne

- alkoholizm
- nikotynizm
- narkomania
- lekomania
- bigoreksja
- anoreksja, bulimia
- nowe dopalacze
- inne substancje

Uzależnienia nie chemiczne

- hazard
- seksoholizm
- pracoholizm
- uzależnienie od człowieka
  - tanoreksja
  - infoholizm
- od informacji
- wizualizacje

Negatywne zjawiska społeczne

- ubóstwo i bieda
  - bezrobocie
  - rozwody
- młodościane matki
- dzieci w niepełnych rodzinach
  - rozłąka ekonomiczna
    - agresja
  - przemoc w rodzinie
- wyzysk ekonomiczny – szara strefa
  - mobbing

Inne patologie

- prostytutka
- samobójstwa
- sekty i destrukcyjne kultury
  - dewiacje seksualne
    - pornografia
    - handel ludźmi
  - przestępczość
- agresywne subkultury

Tab. 1. Uzależnienie od substancji psychoaktywnych - terminologia^[1]

Obecnie obowiązujące terminy wg ICD-10-11	Wcześniejsze synonimy terminu	Definicja terminu
Substancja psychoaktywna	Narkotyk, środki odurzające, używki	Każda substancja pochodzenia naturalnego lub syntetycznego działająca na OUN, określona w wykazie substancji psychotropowych.
Używanie szkodliwe	Nadużywanie	Sposób przyjmowania substancji psychoaktywnych, którego następstwem jest wystąpienie szkód zdrowotnych.
Uzależnienie	Narkomania, lekozależność, lekomania, nałóg, chemiozależność	Zespół zjawisk psychicznych lub fizycznych wynikających z działania tych środków lub substancji na organizm ludzki, charakteryzujący się zmianą zachowania lub innymi reakcjami psychofizycznymi.

^[1] Opracowano na podstawie: K. Zajączkowski, Uzależnienia od substancji psychoaktywnych., s. 7; M. Jędrzejko, K. Piórkowska, Leksykon narkomanii, Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora, Pułtusk, 2004, s. 170, 184.

Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM):

uzależnienie jest przymusem
używania substancji, zbędnej z
medycznego punktu widzenia, która
prowadzi do pogorszenia stanu zdrowia
lub upośledzenia funkcjonowania
społecznego.

Abyśmy mogli mówić o uzależnieniu w trakcie ostatnich 12 miesięcy powinny występować co najmniej **trzy** z wymienionych w poniższej tabeli kryteriów uzależnienia

Kryteria

1. Tolerancja:

a) **potrzeba zażycia coraz większej dawki** substancji, w celu osiągnięcia podobnego stanu co wcześniej; trzeba więcej lub/i dłużej

b) coraz słabszy efekt działania dotychczasowej dawki substancji - czynności

2. Objawy:

a) zespół abstynencyjny charakterystyczny dla danego rodzaju substancji - czynności

b) przyjmowanie tej samej (lub podobnej) substancji w celu zminimalizowania objawów abstynencyjnych lub ich uniknięcia

3. Przyjmowanie większej dawki substancji lub przez dłuższy okres czasu niż to było w zamiarze; dłuższe wykonywanie czynności

4. Usilna potrzeba zażywania substancji lub nieudane próby kontrolowania jej przyjmowania

5. Koncentracja działań na uzyskaniu, zażywaniu substancji oraz uwalnianiu się od negatywnych skutków jej zażywania

6. Znacznie ograniczona aktywność społeczna i zawodowa lub jej zaprzestanie z powodu używania środka

Wnioski

A. **Podaż**

B. Spodziewane
następstwa -
oczekiwania

C. Uwarunkowania
biologiczne

D. Uwarunkowania
psychiczne

Wnioski

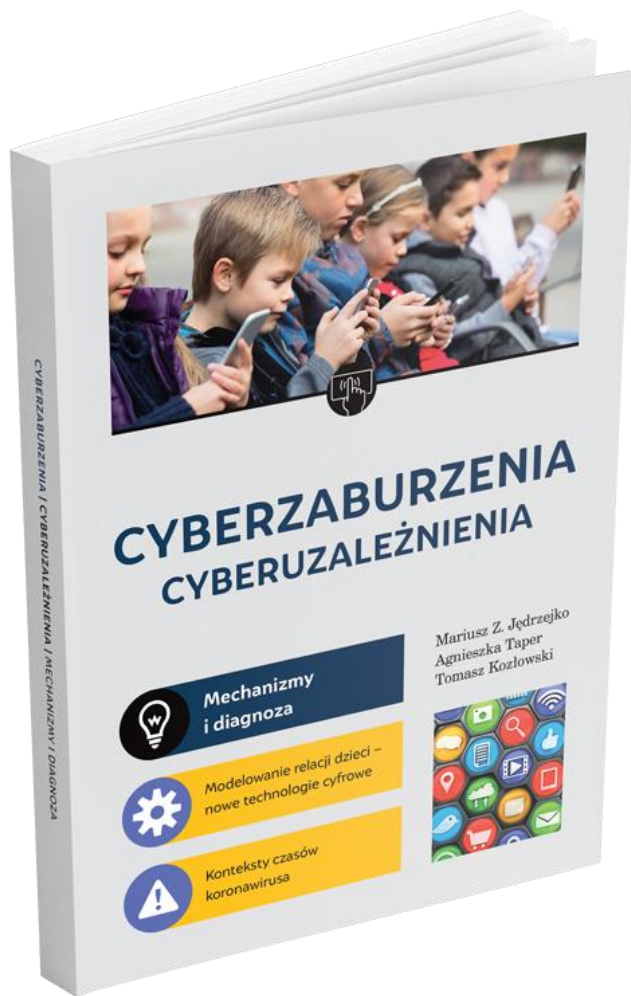
Jest mi dobrze

Atomizacja
oczekiwań

Zdeterminowanie w
drodze do celu

Wycofanie

Wydawnictwo WSBiP
Ostrowiec Świętokrzyski
biglowna@wsbip.edu.pl

Fundacja
Bonum Humanum
leszek@bonumhumanum.pl

**15 minut
przerwy**

